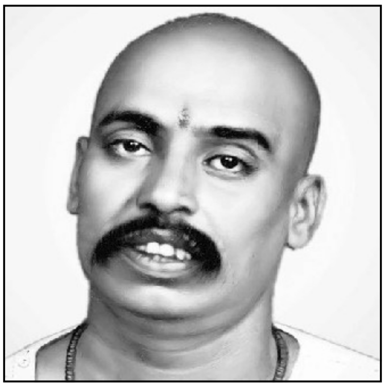

ग्राम सेवाची ईश्वरसेवा, ऐसे समजावोनी जीवा ।
गाव सेवेसी तत्पर करावा, सर्वतोपरी ।।
काही कर्मे स्वतःकरिता । काही कुटुंबाचिया हिता ।
काही कर्मे गावलोकांकरिता । सेवाधर्मरूप ।।
तैसेचि पोटासाठी करणे काम । हे नव्हेत पुण्य परिश्रम ।
उरल्या वेळी जे सेवाकर्म । त्याची धर्म बोलती ।।
तेचि माणुसकीचे कर्म । जे दुसऱ्यांसाठी केले श्रम ।
एरवी पशुपक्षीही करती उद्यम । आपुलाले ।।
ग्राम सुधारणेचा मूलमंत्र, सज्जनांनी व्हावे एकत्र ।
संघटना हेच शक्तीचे सूत्र, ग्रामराज्य निर्माण करी ।।
कार्यकर्ता तोचि गावाचा । ज्यास लोभ नाही कोणचा ।
आमुचा गाव मोक्ष आमुचा । मानावा त्याने ।।
व्यक्तीधर्म सर्वा कळावा, कुटुंब धर्म आचरणी यावा ।
ग्रामधर्म अंगी बाणावा, राष्ट्रधर्माच्या धारणेने ।।
खरे नाम निष्काम ही ग्रामसेवा, झटू सर्वभावे करू स्वर्ग गावा ।
कळो हे वळो, देश कायी पडू दे, प्रभो एवढे हे घडू दे ।।
ऐसी करावी ग्रामसेवा । हेची कर्म आवडे देवा ।
संशय काही मनी न धरावा । तुकड्या म्हणे ।।

ग्रामगीता – राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

मातृ-शक्ती गौरव, महिलोन्नती, महिलांचे संघटन

ग्रामोन्तीचा पाया शिक्षण । उद्याचे राष्ट्र, आजचे संतान ।
यासाठी आदर्श पाहिजेत गुरुजन । राष्ट्रनिर्माते ।।
विद्यागुरुहूनी थोर । आदर्श मातेचे उपकार ।
गर्भापासूनि तिचे संस्कार । बालकांवरी ।।
जिच्या हाती पाळण्याची दोरी । तीच जगाते उद्धरी ।
ऐसी वर्णिली मातेची थोरी । शेकडो गुरुहूनहि ।।
मातेच्या स्वभावे पुत्राची घडण । त्यास उज्वल ठेवी तिचे वर्तन ।
स्त्रीच्या तेजावरीच पुरुषाचे मोठेपण । ऐसे आहे ।।
म्हणती जरी 'बाप तैसा लेक' । परि माउलीचे महत्व अधिक ।
मातृशक्तीनेचि वाढती सकळीक । मुले चारित्र्याने ।।
उत्तम महिला हेची करी । आपुले घर ब्रीदासह सावरी ।
मूलबाळ आदर्श करी । वरी प्रेमळपण सर्वांशी ।।
याचं गुणे 'मातृदेवो भव' । वेदाने आरंभीच केला गौरव ।
नररत्नांची खाण अपूर्व । मातृजाति म्हणोनिया ।।
प्रल्हादाची कयाधू आई । छत्रपतींची जिजाबाई ।
कौसल्या, देवकी आदि सर्वही । वंदिल्या ग्रंथी ।।
समाजी जो पुरुषासी आदर । तैसाची महिलांशी असावा व्यवहार ।
किंबहुना अधिक त्यांचा विचार । झाला पाहिजे समाजी ।।
जैसी मुलांची संघटीत सेना । तैसी स्त्रियांची असावी संघटना ।
आपुल्या सुखदुःखाच्या भावना । प्रकटवाव्या सभा-संमेलनी ।।
दूर सारोनी जातीय आदि भाव । जमवोनी महिला समुदाय सर्व ।
तिळगुळ, हळदीकुंकू, शारदोत्सव । सहभोजनादी करावे ।।
स्त्रियांचे स्वतंत्र मेळ-समुदाव । त्यांच्या उन्नतीचा कला गौरव ।
प्रतिकाराचीही त्यांना जाणीव । अवश्य असावी ।।
सर्व सोयी पुरुषांकरिता । स्त्रियांसाठी सर्व व्यथा ।
हे कोण बोलते शास्त्र आता ? । द्यावे हाता झुगारोनि ।।
म्हणोनी रथाची दोन्ही चाके । मजबूत करावी कातोनि सारखी ।
तरीच संसारगाडी सुखे । सुखावेल ग्रामजीवनाची ।।
आदर्श ऐसे मातापिता । जन्म देतील आदर्श सुता ।
ते वैकुंठ बनवितील भारता । तुकड्या म्हणे ।।

ग्रामगीता - राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

*